

PÄIVI KOIVISTO & DANIELA SILÉN

Uusia avauksia modernismitutkimukselle

Miksi erikoisnumero modernismista nyt, kun kaikki muutenkin tutkivat modernismia? Viime vuosien suomalaisessa kirjallisuudentutkimuksessa on ilmestynyt useita tutkimuksia, joiden kohteena ovat olleet modernistiset kirjailijat, esimerkiksi Mirkka Rekola, Pertti Nieminen, Eila Kivikk’aho, Edith Södergran ja Aaro Hellaakoski; proosassa taas vaikkapa Joel Lehtonen, Marja-Liisa Vartio, L. Onerva ja Hagar Olsson.

Yksittäisiin kirjailijoihin kohdistuvassa tutkimuksessa modernismi asettuu kuitenkin taustaksi, ei tutkimuksen varsinaiseksi aiheeksi, ja modernismikäsitys värityy kirjailijan mukaiseksi. Myös tutkijoiden näkökulmat vaihtelevat. Suomalaiselle modernismi on ollut omaleimaista suomenkielisen ja ruotsinkielisen modernismin erottaminen toisistaan ja suomenkielisen modernismin kansainvälisesti verraten myöhäinen alkua. Nykytutkijoista suuri osa nojaa kuitenkin vahvasti ulkomaiseen teoreettiseen keskusteluun, mikä välttämättä vaikuttaa myös näkemykseen modernismista ja luo uusia yhteyksiä suomen- ja ruotsinkielisen sekä ulkomaisen modernismin välille. Samoin vaikuttaa se, onko tutkija kiinnostunut kirjallisuuden keinoista vai painottaako vahvemmin tekijää, tematiikkaa ja suhdetta yhteiskunnalliseen modernisaatioon. Vuosikirjan arvosteluosio tarjoaa monipuolisen kuvan eri lähestymistavoista.

Joutsenen kirjoituskutsussa toivottiin kirjoittajien ”lähestyvän modernismia sen ajallisista ja paikallisista lähtökohdista käsin ottaen huomioon toisaalta suomalaisen modernismin kielelliset ja kansalliset erityispiirteet, toisaalta modernismille luonteenomaisen kansainvälisyyden”. Uusia avauksia etsittiin erityisesti suomenkielisen ja ruotsinkielisen kirjallisuuden yhteyksiin, rinnakkaisuuksiin ja eroihin, periodisaation kysymyksiin sekä suomalaisen modernismin kansainvälisiin kytköksiin.

Tietoisesti haettiin uusia tutkimussuuntia ja raikkaita näkymiä tuttuihin teoksiin ja totuttuihin määrittelyihin. Kutsun mukaisesti julkaistuissa artikkeleissa tuodaan rinnan suomenkielistä ja ruotsinkielistä kirjallisuutta, samoin modernismista käyty kansainvälinen keskustelu nousee esille.

Julkaisun avaa Torsten Pettersson pamfletin piirteitäkin sisältävällä artikkelillaan, joka tekee rohkean hypyn yli suomalaisen runon modernismia leimanneen kielirajan. Hän nostaa aikaisempaa varhaisempia suomalaisia kirjailijoita osaksi modernismia ja muotoilee näin uudelleen suomalaisen runouden periodisaatiota. Erityiskiitos Petterssonille suomenkielisen runouden ruotsinnoksista, jotka tekevät mahdolliseksi artikkelin seuraamisen myös täysin ruotsinkieliselle lukijakunnalle. Suomenkielisissä artikkeleissa ruotsinkieliset lainaukset on jätetty käännettämättä; oletamme suomenkielisten lukijoiden ymmärtävän ne artikkelin asiayhteydessä.

Toisena artikkelina on Tomi Huttusen analyysi Henry Parlandin kiinnostuksesta venäläiseen imaginismiin ja *Sönder*-romaanin (1932) yhteyksistä Anatoli Mariengofin *Kyynikot*-romaanin (1928). Artikkelista käy myös ilmi, missä määrin Suomessa 1920-luvulla tunnettiin varhaista

venäläistä modernismia ja erityisesti imaginismia. Iida Pöllänen esittelee regionalistisen modernismin ja geomodernismin käsitteitä ja erittelee maaseutumiljöötä merkitystä Hagar Olssonin teoksessa *Träsnidaren och döden* (1940) ja Marja-Liisa Vartion romaanissa *Kaikki naiset näkevät unia* (1960). Hän myös pohtii suomalaisen kirjallisuuden merkitystä kansainvälisessä uudessa modernismikeskustelussa, jossa ”vanhoja kaanoneita on kyseenalaistettu ja modernismitutkimusta tietoisesti laajennettu niin alueellisesti, ajallisesti kuin vertikaalisestikin”.

Elise Nykänen arvioi Tuomas Anhavan modernistisen proosan tajunnankuvaukselle asettamia kriteereitä suhteessa sekä aikalaiskeskusteluun, eurooppalaisen proosamodernismin valtavirtaan että myöhempiin, lukijuutta korostaviin jälkiklassisen narratologian näkemyksiin. Nykäsen esittelemiä Anhavan teesejä voi pohtia lukiessaan Jyrki Nummen, Erika Laamasen ja Matias Korisevan kirjoitusta suomalaisen kirjallisuuden myöhäisestä modernismista, jolle ominaista on itsereflektio. Tästä yhtenä esimerkkinä käytetään Veijo Meren *Peiliin piirrettyssä naisessa* (1963) käytyä modernismidebattia, jossa Anhavan kirjalliset ihanteet saavat kahtalaisen valotuksen. Artikkelin taustalla on näkemys suomalaisesta modernismista kansainväliseen modernismiin rinnastuvana jatkumona.

Toimitus esittää suuret kiitokset artikkeleiden referee-lukijoille tarkoista, selkeistä ja perustelluista lausunnoista sekä kirjoittajille avoimesta mielestä ehdotettuja korjauksia kohtaan. Arvosteluosiosta on vastannut Erika Laamanen. Lehden taiton on hoitanut ammattitaitoisesti Jari Käkelä.

Toivomme artikkelien kannustavan ja ehkä provosoivankin tutkijoita tarttumaan modernismin kokonaiskuvan kartoittamiseen uusista näkökulmista. Inspiroivia lukuhetkiä!

Kirjoittajat

Päivi Koivisto & Daniela Silén
Vuosikirjan 2017–2018 vastaavat toimittajat